

DIMITRIE IOANIȚIU

232030

S U F L E T
P R I B E A G

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDIȚIA I-a

BUCUREȘTI

232030

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN LOC DE PREFAȚA

Reînviere.

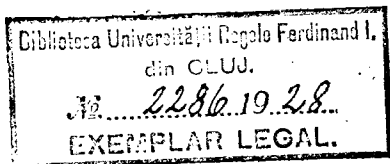
*Slăvită și deapururi, candidă primăvară!
Sub sera ta reînvie întreaga fire iară.*

*Ca o lumină sfântă, ca zefirul în seară
Când fremătă molcom, prin codrul înfrunzit,
Tu vii cântând din liră, o! Veșnică Fecioară!
Și întrunești în taină, în inimi răsărit.*

*O! cum scipește roua pe creanga mugurită,
Și firea desmorțită, te 'mbie cu ardoare,
Din aureola verde, Tu cerni neobosită,
Pe nesimțirea lumi, o tainică savoare.*

15 Mai 1928.

Dimitrie Ioanițiu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUFLET PRIBEAG

La încrucișarea celor două alee, Istrate, se oprise, văzând cum două bărci se ciocniseră pe lacul Cișmigiului. Era ora 6 seara. Istrate dăduse obolul său pe ziua aceea; lucra într'o fabrică de reparat locomotive. Venise să-și primenească plămânii cu aer proaspăt. Se zice că unde sunt arbori înalți și deși, este mult oxigen care dă viçoare și împuternicește stomacul. O umbră tristă începea să învâle grădina. Păsărele făceau ultimele repetiții ale unei stagiuni artistice, pe sfârșite. După vreo oră de meditație, cercetând peripețiile vieți, Istrate făcu o svâng-nitură, iuți pașii și străbătu grădina spre intrarea Zalomit. Numai doi pași făcuți departe de poarta intrări și un bătrân întinse mâna cerșind milă. Este un gest de pietate să ajuți pe neputincios, dar este o rușine pentru societate, lăsând pe veteranul clasei muncitoare să se stingă în umilință. Cum? se 'ntreba Istrate. Atât de nemilos este destinul cu unii oameni, încât să nu aibă în viață o rază de mulțumire? Și totuși sub tot amarul

vieții ei rămân visători; pășesc înflăcărați nu dă înapoi cu o iotă, în fața rivalului material. Căci sărăcia nu are putere să înjosească un suflet simțitor.

El poate da înapoi, pentru că trupul sdruncinat nu mai rezistă efortărilor din năuntru, pe care isvoarele de vibrație inspiratoare le fac să iasă spre lumină. (Omul se luptă în viață pentru două țeluri: pentru hrana fizicului, căci trebuie mințit cu ceva, altfel se istovește; luptă pentru hrana sufletului, care veșnic nesățios se agită ca într'o gheenă, unde fumul slăbește vederea și roade plămâni plăpânelor ființe muncitoare. Chiar înlănțuit în pânza păianjenului, sufletul se desrobește, tinzând setos spre lumină.

Printre acești naufragați ai vieții, acești chinuiți ai destinului, am cunoscut pe un bătrân vânzător de ziare pe care îl voi păstra viu în amintire. Pentru cultura mulțimei, meseria acestora își are însemnătatea ei. Dece să nu-i luăm în seamă și pe acești ogari, care aleargă și țipă ca fluieratul unei sirene de locomotivă americană, și joacă ochii ca maimuța ca să-și agațe clientul.

Printre acești vânzători de ziare, foarte mulți vagabonzi era amestecat și Moș Călin. În fiecare dimineață îl întâlnim pe traseul ce parcurgeam la serviciu. Ca pe un ghiozdan, purta cele două scoarțe din carton de maculatură, în pântecul cărora ascundea cele câteva zeci de ziare, al căror nume îl svârlea strident cu o mândrie impulsivă. Din gură zeflemisea multe znoave, întâmplări

mici, le cocoța, le punea nume mari, să-și facă curioși clienți, pentru ca să cumpere jurnale. Era mândru de meseria lui, și observam la el, pricepere în a vorbi și curajul când rostea o idee. Câtva timp l-am văzut cu baba, soția lui. El mergea pe un trotuar, și baba pe altul. În totdeauna erau vizavi, el supraveghea tot timpul pe soție. La câte-o răspântie mare se întâlneau își numărau restul de ziare, și făcea atentă pe babă, — „strigă mai tare ca să auză și ai tăi, pe partea aia“. Dela un timp Moș Călin, era singur, părea mai trist. Tăcut și gânditor, striga rar. Istrate îl cunoștea de mult, și admira pe acest bătrân, pentru vorbele lui cuviincioase, fiecare pe înțeles. Iar când cineva-l provoca, Moș Călin, răspundea cu blândețea lui, cu care numai unde erau oameni răi, acolo nu putea învinge. De ce să ne dușmănim? Spunea el. Dușmănia e ca otrava.. Un prieten face mult la vremuri grele. Trecuse vreme cam multă, și pe Moș Călin, rar îl mai întâlneai pe undeva, și atunci foarte abătut. Intr'o zi, o întâmplare demnă de milă, îi vârî în suflet lui Istrate un tablou cu colorit trist. Trecuse câteva zile din Septembrie. Ultimele zile ale anotimpului de vară, în care firea reînviată simțea mai ușor peripețiile vieții, se spulberase. Ea, frumoasa creatoare în care totul sorbea viață, s'a dus părăsindu-și căminul și copiii, ca o mamă ia îmbrățișat pentru ultima oară, cu dragoste și căldură, curată contopită cu

durerea ce nu-i se mărginește în suflet, și cu speranța de a-i revêdea. Intreaga natură care este încă sub giulgiul verde al speranțelor, pare îngrijorată, și un suflu de melancolie se apropie ca din negură. Prin păduri și prin livezi, păsări cu frumoasă pictură naturală a penelor, în grupuri compacte, mai bine înțelegătoare de viață, care în cântece duioase în raiul trimestrial, sub pitorescul naturii se transportă prin coloritul florilor și frunzelor, absorbind cel mai curat aer. Când soarele, marce astru, răsare sărutând pe scumpa lui glie, și când întreaga suflare începe să se miște, aceste frumoase odrasle ale naturii, ating frunzele și florile, pline de rouă, în farmecul celei mai frumoase desmierdări sufletesti. Cu ciripitul și cântecul lor, duc laude de preamărire celui care cu înțelepciunea lui divină, a întruchipat pornirile de tot felul.

Incepuse să se resimtă răcoare pătrunzătoare de toamnă. Duminică dimineața, Istrate grăbit se îndrepta spre centrul orașului. La 20 de pași înainte se apropie izbitor o priveliște tristă. Istrate ținti ochii scânteetor. Hm! un om? Ce-o fi având sărmanul? Vai! exclamă Istrate. E Moș Călin! La doi pași de zidul unei case, se înălța maiestos un salcâm, care cu umbra lui deasă acoperea strada. Incepuse să-și arate cărunția, câte-o frunză îngălbenită, ofilită de aerul rece care venea cu toamna. Frunzele îngălbenite, la cea mai mică adiere a vântului, se desprindea de pe tinerele mlădițe, fluturau în vânt, se

lăsau în voia soartei, cădeau pe pământ, se prefăceau în praf, veșnică prefacere! La rădăcina salcâmului, sta lungit, retras cu fața priviri trecătorilor, Moș Călin! În odăea goală fără pereți, geamuri, pătura atmosferică, străbătută de undele solare. Ușe universală. Acoperiș giulgiul salcâmului. Umbra lui deasă îmrejuia alcovul: Alcov fără pat. Saltea, cearceaș, nimic. Nici o țoală măcar. Pământul gol, fermentat de soare, și bătut de vânturi. În această cameră complect mobilată, Moș Călin, își odihnea sărmanul lui lut. Numai bătăile spontane ale inimi, mai făceau zgomot în ființa lui. El căzuse în nostalgia unei dureri de amintiri și ființa lui sta smerită șoptind în taină o rugăciune. O! Doamne!... Care prin legile și concepțiunile tale se perpetuează viața. Indrumează spiritul meu rătăcit pe fagașul alinării sufletești. Prin forțele tale miraculoase îndreaptă-mă pe calea izbăviri. Sfântă natură! Cu mine nu ai fost darnică. Căci acum la adânci bătrâneți, trebuie să rătăcesc singur, vagabond și să duc încă lupta, pentru existență în vremurile grele de astăzi. Doamne! zăresc în jurul aureolei tale, un izvor nesecat de bunătate. Mi-adăp sufletul meu copleșit de dureri, dar renăscut a doua oară, din nectarul dat ca hrană, de divina ta putere. Ca un lunatec în noapte, băjbăesc să prind acea lumină, ca să mă încălzească.

Oh! viața pământească! veșnic m'a spulberat în vâltoarea mocirloasă, din care întotdeauna am eșit pătat.

Iar conștiința mea purificată, mă bate, mă mustrează când inspirația îmi imaginează acele sclipiri, pe care viața mi le-a dat să le gust. Mă îmbăt în cugetare, mă trezesc halucinat. Oh! cine întreabă pe un străin, dacă îl doare ceva, dacă inima lui plânge sau râde? Ah! nimeni! nici o răcorire, mormânt îmi pare totul. În toçmai ca un mormânt de lut, ars de soare și bătut de vânturi, din zi în zi se preface în țărână. Și când o furtună în goana ei nebună, răscolește totul în cale, îl lovește cu putere, îl spulberă în mii de bucăți, umple văzduhul cu micimele acestea din care nu a rămas decât amintirea. Amintire! Tu ești corp viu al sufletelor sensibile. Tu ești etapa de răcorire. În tine ele își găsesc refugiul, în tine se purifică. O Doamne! Holbez ochii spre azurul nesfârșit iar vibrația slabă a întregului meu organism, moleculele din toate cutele sufletului meu, te imploră, se încălzesc în nemărginirea vieții eterne. Gândirea bâjbăe în nestatornicia trecutului.

Nesecat mi-a fost izvorul,
De dureri și suferinți
Și acum pășesc calvarul
De chinuri și umilinți.

Istrate privea nedumerit, la bătrânul care huzurea în cripta vastă a pământului. Se zice că numai câini se latră și se alungă unul pe altul, dar iată că și oameni au

aceste slăbiciuni. Căci dacă omul ar fi superior, și simțul de umanitate ar fi dezvoltat în el, nu am mai întâlni ori și unde aiurea, astfel de scene triste.

Și este dureros. Când natura ne acordă atâtea bunătăți pământești, pentru ca să sorbim viața, iată că în această viață, sunt și oameni, care se sting flămânzind. Numai cocori sunt pătrunși de sentimentul iubiri ideale. Când vreunul din membri societăți lor, fie pe pământ sau în zbor are vreun accident sau predispoziție de boală, atunci aceste sublime ființe dă alarma, se cercetează, se apropie vibrând de iubire unul de altul și se ajută și cu vorba și cu fapta. Acest exemplu mi-amintește o întâmplare care îmi dă încredere în starea sufletească a acestor ființe. Era pe la sfârșitul lui Septembrie, când cocoare în și-reaguri, în unghiuri răslețe, se duc după soare, în țările cu climă caldă. Din înălțimi diferite, în zborul lor, pe limba prevestitoare de venirea unui nou anotimp ei ne trimet salutul de plecare. În tovărășia unui prieten la vânătoare, ne avântăm furați de armă pe urmele vânatului. Vânător abil prietenul, avea și armă cu glonț. Instinctul de cruzime se electriză în vânătorul de meserie, și pregăti o lovitură în pribeagul cârd de cocori. Într'o poziție potrivită lui ca vânător, trase un foc cu arma cu glonț. Glonțul străbătu aerul, și cu țiuitul lui înfiorător, îngrozi cârdul. Dela primul glonț, cocori se făcură roată anunțând pericolul. Vânătorul mai trase încă

un glonț, față de care cârdul se scutură încă odată, țipând cu groază. Se cercetau și roată se învârtea și se depărtau. O! sărmane ființe cu ce erați voi vinovate pentru ca omul prin mijloace de distrugere, să vă turbure zborul. Văzând pericolul înlăturat, în ordine luă formația veche, în unghiu neregulat comandat de acel, care se bucură de iubirea tuturor, și care prin sensibilitatea lui, conducea cârdul. Și șiragul de cocoare ce se perduse cu glasul, abia se mai zărea străbătând zarea, ducea în sufletul lor o tristă amintire, dar slăvind pe acel a tot puternic, pentru paza zilei de mâine. O! cocoare! De ași putea să zbor ca voi, să străpung zarea. Și spre zarea altor lumi, să-mi port visurile mele.

Să duc doruri și visări,
Spre câmpiile astrale,
Să mă îmbăt în cugetări.
Să nu aud a lumii jale.

Dar ori cât m'ași înălța, tot în jos eu ași privi, tot pribeag m'ar paște dorul.

*
**

„Hm! zise Istrate, luând curaj, chiar dacă i-aș turbura și mai profund toropeala lui Moș Călin, dar vreau să-i vorbesc. Nu, Nu! își zicea Istrate, îl strig și apoi nu o să se supere, căci doar mă cunoaște! Și dacă nu, o să-i reamintesc de când vindea ziare, că și eu eram muș-

teriu lui. Cum oare? se întreba Istrate.. Atât să se fi schimbat Moș Călin, încât să nu mai mă cunoască? Atunci când sălbatecul din noi este învins, vine de bună voie insitnctul uman. Hei! Moș Căline! Ia, te uită! Mai mă cunoști? Eu sunt Istrate. Auzind acest nume, ființa lui se electriză, și ca vuetul unei avalanșe, își năpusti privirea în ochii lui Istrate. Oh! tu... Istrate.... Citesc pe fața ta, că ești un copil bun. Nu mă laud dar tot lovindu-mă mereu, am început să simt durerea. Și din citit, și mai mult din experiența zilelor, din trecutul meu, ași putea să-ți spun Istrate, că pot să citesc din ochi sufletul omului. Ah! Și un suspin, străpunse pieptul lui Moș Călin. Ascultă-mă Istrate. Cine întreabă pe un necunoscut, de ce suspini streine? In acel moment, Moș Călin, se aprinsese la față, se forță să se stăpânească. Cu glasul slăbit, mă imploră să-l ajut. Istrate, mă sufoc! puțină apă. Moș Căline, zise Istrate binevoitor. La cărciuma de vizavi, are și apă și vin. Poate că îți este și foame? Da? Moș Călin înclină ușor din cap. Și ca să-și răcorească sufletul amărât exclamă cu durere:

O Doamne! Ochii lui Moș Călin, se umplură cu lacrimi. Iși stăpâni puțin plânsul, și cu aceeași vibrație tremurătoare cuvântă. O Doamne! Bunătatea, durerea și speranța, sunt cele mai vii sentimente, prin care tu Divinule te manifesti. Apoi reluă: De ce nu mi te-a dăruit Dumnezeu, mie Istrate? Oftă adânc, înăbușind în el, un sentiment su-

blim. Pe drumul vagabond pe care alerg fără țintă, aș putea să-ți spun că, nici când cineva, nu și-a aruncat privirea spre mine, și să mă întrebe... Moș Căline ți-e foame? Unde dormi, Moș Căline, de ce îți sunt hainele pline de praf? Da, Istrate, nimeni! Și vezi, instințul meu de conservare, s'a epuizat. Iar cel natural, îmi cere resemnare, căci potrivit temperamentului meu, nu îmi permit, să cerșesc milă ori și cui.

Nu Istrate. Dorul de sacrificiu, pentru mine a devenit pasiune. Această pasiune, eu o consider hărăzită mie de către providență, și în frământările ei, mă îmbalsamez atunci când ființa mea vibrează, când amintirile trecutului meu mă copleșesc. Da Istrate! Am fost și sunt un idealist. Căci sufletul meu, întocmai ca un leș, a aruncat mereu din greutate și ca untdelemnul și-a făcut drum, pe deasupra tuturor durerilor, pe care le-am întâmpinat. Am fost o vibrație de idealism, pătruns de cele mai frumoase sentimente altruiste. Tot cultul meu, l-am consacrat dispoziției binevoitoare pentru alții. Imi va spune poate cineva. Ești un pesimist contopit în utopii. Ești un bigot! Dar l'ași ruga să vadă că sufletul meu, este ferm, și sincer. Da! sunt căci tot urcând golgota, biciuit pe calvar, simțeam din plin gustul dureri. Și tot suferind mereu, capeți sentimentul iubiri. Leșul meu, lepăda din povară, mă resemnam, căutam refugiu, mă închideam în neantul tăceri, spuneam sufletului să tacă.

Nici un murmur, nici o șoaptă! În extaz așteptam lumina soarelui, trecerea cataclismului. Numai cine s'a lovit știe ce înseamnă durere, numai cine a răbdat de foame, știe ce înseamnă a mânca. Și numai cine a fost umilit, știe ce înseamnă umilința. Moș Căline, reveni Istrate, după o tăcere cam lungă. Mi-ai vorbit despre cultură? Eu vreau să mă adăp din izvorul culturii, și să nu cad în ispita vorbelor goale, vreau ca în ființa mea, să zvâcnească, numai concepții smulse din lumina adevăratei culturi. E greu, dar totuși, atunci când o idee nu concordă cu mulțumirea sufletească, nu o înăbușesc în mine, dar caut să o alung, și în locul ei caut să imprim altele, care să mă mulțumească pe mine și să placă și altora. Nu prin felul cum vorbește cineva, îi cunoaștem gradul de inteligență? sau dacă nu altfel, meritele sale ca om? Dacă Dumnezeu ar fi lăsat pe om mut nu ar fi fost altul, decât animalul de rând. Inzestrat cu sublime aptitudini superioare celorlalte, el a putut desăvârși arta vorbirii, a progresat ca un uriaș în știință, dar este ros de plăga egoistă, și această boală, poate să aducă chiar distrugerea întregii omeniri. Pentru că progresele sale științifice, are ca țintă obiectivă chiar distrugerea propriei sale ființe. Iată consecințele grozave ale unei culturi, pline de sofisme. În mersul ei perpetu omenirea trebuie să se scuture de orgoliul gloriei, care împinge popoarele, universului, la distrugere. Și într'o armonie ideală să lucreze la pro-

pășirea și la edificarea ei, spre culmile simbolice ale iubire-î divine. Da Istrate... și în sufletul meu clocotește această simbolizare, și pe care o numesc sfânt: cultură, și este sublimă, atunci când obârșia ei, este cristalizată, spontană și pe principii adevărate. Vastul ei ecou un uriaș ansamblu universal, de moravuri, un vast și complex amalgam de materii, și pe care le întâlnim divizate după diferite nuanțe, și care toate contopite formează ceiace lumea, are în comoara ei cultură. Și deasupra căror, predomină spiritul! Sub flamura ei, intră întreaga natură. Nu observi că totul în natură este o învățătură? O uriașă știință? Pentru mine cultura, are alte orizonturi. Dacă cugetarea nu este curată, atunci conștiința mă mustrează, inima nu mai bate cu regularitate, și numai atunci simt desfătarea radioasă sub grațiile adevărului.

Iată cum înțeleg cultura! Un cristal perfect montat pe un pedestal, în hlamida căruia beatudinea lasă undele iubirei ideale, zvârlind lumea pe alte meleaguri. Vezi Istrate? la nimeni altul, nu am dezvelit sufletul meu atât de adânc, dorul meu e pribeag, și în felul acesta am închinat un poem care poartă același nume.

DOR PRIBEAG

I.

Rătăceam pe cărări strâmte,
Prin desișul codrului

Aveam clipe mohorâte
Singur pradă dorului.

II.

Și când foșnet printre frunze
De zefir adia lin
Simțiam durerea pe buze
Și mă îneca un suspin.

III.

Se înbiau arbori în șoapte
Și'mi spuneau cu toți 'n cor.
Cată-ți altă lume frate
Pe la noi vin călător.

IV.

Dute 'n lume și te-n dreaptă
Unde simți căi pentru tine
Chiar de calci greșit o treaptă,
Sări pe-alta spre mai bine.

V.

Privește legile noastre
La noi totul e armonie!
Se aseamănă cu ale voastre?
Voi oameni dupe glie?

VI.

La noi cel care se naște,
Noi îl încununăm cu flori
Și cântăm ode de Dante
Ținem multe sărbători.

VII.

Lumea noastră e ideală
Totul e un vis sublim
Ordinea fără greșală
Și sublim noi ne iubim.

VIII.

De te duci prin a ta lume,
Spre întinsele meleaguri
Strigă cât poci de fă spume
Spune lumii, luați sfaturi.

La cârciuma de vizavi, Istrate și Moș Călin, într'un ungher, luară loc la o masă. O jumătate cu vin, dar să fie în legea lui... spuse Istrate cârciumarului. Intr'un pahar străveziu de cristal, Istrate turnă vin roșu vechi. Ia Moș Căline bea, și te răcorește puțin. Să cinăm aci spuse Istrate. Da? Moș Călin, umil, închină capul, în semn de aprobare. Dejunară împreună. După dejun, se începu noi discuții. Istrate nu căuta să exploateze poveștile lui Moș

Călin, dar ca un nepot, dornic, setos de poveștile bu-
nicului, voia să-l asculte.

Hei! reluă Moș Călin. Istrate, cât despre lumea asta,
nu vreau să-ți spun că sunt vreun erudit. Școala mi-am
făcut-o singur, mă meditam, eu eram elev, eu eram pro-
fesor. Când prindeam câte un sfat mai ușor, aveam o
bucurie, pe care puțini o simt. Iar când vream să învăț
și inconștientul nu primea, atunci era o tortură, unde să
alerg să mă ajute, nimeni, cuc. Și totuși un prieten bun
care mă salva! acea sfântă carte, în care fiecare literă e
așezată cu rost. Iată un prieten sincer, care ne înlătură
unele zbuciumări sufletești, și care de multe ori, ne-gâdilă
sufletul, acest amic dispus pentru fiecare să-i dea sfaturi
și să-i povestească; este cartea. Moș Călin era dispus.

Istrate profită de ocazie, că găsisese momentul oportun,
ca să-l întrebe de babă, soția lui. Cu riscul chiar dacă
iar produce o stare adâncă, dureroasă de tristețe, dar
totuși se hotărî, și-l întrebă. Moș Căline.... viața este
așa cum este... fiecăruia născut, e hărăzit să trăiască,
să guste, mai mult sau mai puțin curată sau murdară, bogată
sau săracă, în liniște sau în zbuciumări, dureri le avem
aproape toți, dar pentru unii, sunt așa dese, și adânci,
că-i zdruncină din temelie.

Se zice că omului în viață, la fiecare pas, i se întinde
o cărare, și pe care trebuie să pășească împins de destin.

Da, Istrate! Destinul meu a fost tragic! Nu m'a

cruțat, nu m'a ajutat cu nimic. Viața pentru mine, a fost o vastă mocirlă, un neant, care veșnic m'a amenințat să mă înghită. Istrate observă că Moș Călin se afunda în largul amintirilor și-i sparse zbuciumul sufletesc cu o întrebare. Moș Căline, iată de ce ți-am spus că viața este așa cum este. Știu că D-ta mai întotdeauna erai împreună cu baba, soția D-tale. În acel moment, Istrate observă că pusese sare pe o rană vie. Fața lui Moș Călin devenise cadaverică, ființa lui era torturată de amintirea tinerețelor, privea în depărtarea vremurilor, când poate și pentru el, a licărit o rază caldă, și i-a îndulcit sufletul în imaginația speranțelor. Iar acele speranțe vii, au avut dorul de a-se transforma în iluzii. Da am fost! izbucni Moș Călin. Dar acum nu mai sunt, am rămas singur.

Ea s'a dus... s'a dus... departe, în zările depărtate, în care nouă, celor de pe pământ, nu ne este îngăduit să vedem. Ea s'a dus după lumea asta, și sper să o întâlnesc în alte lumi, căci în lumea aceasta am văzut cu ochii, când a plecat pentru totdeauna. Ea mi-a fost trimisă de providență pentru ca să mă reculeg, să-mi purific ființa, să-mi fac sufletul uman. Amintirea ei mă copleșește. Prin ea am putut să pătrund în acel vast și senin azur. Dar ființa mea se chinuște căci pe lumea asta, nu mi-a fost dat să văd, și eu în cuibul meu, vagabond, odrăslind un copilaș. O! fericit acel tată, care își iubește familia.... Și în sânul căruia încolțește un copilaș. Plin de viață,

zburdă și așa înfiripând, pronunță sublimul cuvânt, tată sau mamă.

O! cum să vă explic farmecul, aceluia vis. Cum să vă explic desmerderea în fața aceluia îngerăș, care vă dă poezia unei vieți petrecute pe nesimțite. Zâmbetul aceluia zeu, care visează, tresare fără ca să simtă cât farmec are o bucurie, și cât valorează durerile unei amintiri. Dela cel mai umil, până la cel mai avut, își admiră opera, adrasla care-i zvârle viața, speranțele altor vremi necunoscute.

Iată una din grațiile vieții! Imi înfierbântam sufletul, și o pasiune sublimă îmi chinuia ființa, îmi cerea s'o adăp, cerea mreaja mânății, unui copilăș. Am trăit cu speranța, dar acea speranță, nu a avut darul, să se transforme în realitate. În anul 1893 eram încă tânăr. Imi împărțeam durerile și bucuriile, în familia mea, proaspăt creiată. Apropii acele vremuri și simt că le retrăesc. În același an, de Sf. Ștefan, un nepoțel împlinea un an. Era o făptură, sublimă! Părul ca aurul se contopea cu lanurile coapte de grâu. Ochii bruni viguroși, în paloare lor, trăda galbenul care-i îmbăla. Un înger sublim.

Am fost chemat și eu, de părinți lui, să sărbătorim împreună, pe fiul lor. Cu prilejul onomasticeii, am închinat o poezie, aceluia nepoțel.

Iată-o:

Iți doresc draguț nepot,
 Sănătate și noroc.
 Minte a unu-i poliglot.
 Să verși lumină cu foc.
 Să crești repede cuminte
 În aptitudini născute
 Să vibreze a ta minte
 Și să porți geniul pe frunte.
 Natura să-ți dea abund
 Al ei nimb sublim, fecund.

Era prea scurt ca să desmerd pe nepoțelul meu, numai
 cu atât. Mam gândit că el face parte din alte generații, și
 să-i urez alte vremi, fără chin, fără surghiun.

Faci parte din altă lume
 Din generații sublime
 Un nou răsărit de soare
 Răsare mai cu ardoare
 Intronând alte tradiții
 Iubire și sacrificii.
 Nu invidii lăcomii
 De bani și de avuții
 Ci iubire către semenii
 Toți de un pântec că doi gemeni
 Eu visez așa o lume
 Din care faci și tu parte

Să întroneze alte forme
Pe principii de umanitate.

Da, Istrate, doriam copiilor, acelor fragede generații, o lume ideală, într'un mediu sănătos. Pe acele vremuri citeam cu pasiune, aveam o sete mare de lumină, de multe ori uitam foamea stomacului, și alergam neobosit, să descoper noui orizonturi, cu alte meleaguri, cu lumea mea, de care eu eram rătăcit. Ca prin vis năzăresc o amintire. Din vraful de cărți, pline de praf, zvârlite într'un ungher luai la întâmplare o carte, citii câteva versuri de un poet sărac și amărât. Iși plângea geneza, că s'a născut într'o lume, în care pare ca un străin. Singur ca un exotic, dintr'o rasă dispărută, își cânta cântul. O! poet idealist, atunci când visurile tale, se manifestă în stare de pasiune!. Zbuciumul cugetărilor tale, se aseamănă cu frământările organice ale unui vulcan în erupție. Din cele ce cânta în versurile lui, arăta o mare iubire arzătoare pentru copii.

Și în zboru-i trecător
Peste ape și câmpii
El nu trecea nepăsător
Văzând cărduri de copii.

Oh! copii!... Voi sunteți continu prefacerea și rostul acestei vieți. Cu nașterea voastră, viața îmbracă o nouă

fază, se încadrează într'un nou angrenaj, cu resorturi noi. Conformându-vă vieții, voi deveniți temelia lumii. Copiilor trebuie să li se acorde cele mai mari privilegii. Numai cristalizând simțurile și spiritul lor, lumea va fi ceiace astăzi, ne desparte de soarele cu lumină și aerul curat, și care în cel de astăzi, li se contaminează și infectează sufletele lor naive. O! mari didacți și pedagogi! Cum au să fie spiritele lor pure, când se cultivă în chaos, la lumina opacă a umanității. Da, Istrate, umanitatea e rară, și cu greu o poți găsi curată la oameni.

Două luni mai târziu, un văr primar făcu nuntă, se căsători. Erau alte vremuri. Familia, era ceva sfânt. Astăzi familia este o cocină, fiecare intră și iese curat sau murdar.

Duminică seara, conform tradiției se puse masă cu dar. Fiecare mesean, dăruia după putere. Printre meseni, figuram și eu. Când mi-a venit și mie rândul, și cum obiceiul era că lăutarul strângea darul, apoi înmâna, suma donată, un vas de aramă, sau alte obiecte, nunului, pentru ca să-i mulțumească urându-i: Să trăiască!

Tot strângând darul îmi veni rândul și mie. Spune... de la Călin, văr cu mirele... suma x. Și cum aveam să declam ceva, ca să fac atenți meseni care găraiau ca găștele, am spus și-o poezie. Dacă sunt dispuși să asculte eu, am dispoziție s'o spun. Nunul era foarte atent, să audă darul fiecărui mesean, și a înțeles că trebuie să fie vorba

de vre-o surpriză. A cerut să se facă liniște, și mi-a strigat: spune Căline! Din zarva asurzitoare, o liniște mormântală se făcu. Palpita inima tuturor, și aștepta începutul. M'am sculat în picioare. O emoție grozavă, mă tortura. Și în vibrația tremurăturilor am continuat să spun.

Vă doresc:

Scumpe văr și cumnată
 Casă albă nepătată
 Drum spre veșnică iubire
 Leagăn dulce în fericire
 Contopiți pe astă glie
 Să zburati 'n poezie.
 Și legați de un sacru dor
 Să sorbiți cupa de amor.
 Statornici să pășiți, spre zarea largă a vieții,
 Iar primăvara dulce să înbie cuibul vostru
 În aurora sfântă, a sfintei dimineți,
 Sorbiți vraja iubirii, în dor, senin albastru.
 Și numai ca prin vis, vă veți aduce aminte,
 Fugind prin marea vastă a lumi nemărginite,
 Ce spui? mire și mireasă, am fost? sau am visat.
 Oh vino!... realitatea e soț și soție, să ne privim curat.

Eram beat, se clatină pământul, credeam că mă prăbușesc. Mulțimea, meseni aplaudau mereu.

În momentele acelea de beatitudine contopite în emoții

vibratoare, am trăit câteva clipe de fericire, așa cum se cântă despre artiști încununăți de succes. Dar sufletul artistului, are și zbuciumări mai adânci ca bucuriile de o clipă. Istrate îți fac aceste confidențe, și mărturisesc că sunt sincere. Dacă ești atent bine, dacă nu, tot atât îmi face

Politica nu intră în cadrul vederilor mele. Și tot de-a-semenea nu iau dreptul cuiva de a trăi cum simte. Politicianii nu fac artă. În politică sunt tendințe, cu caracter material. Iar sârmanul artist, el se străduiește, își stoarce creeri, să dea lumii esteticul, lirismul, și poezia. Un platou vast, înconjurat de păduri înverzite în sânul cărora, păsărele cântând în simfonii îmbătătoare, superbe să le desmerde sufletele. Izvoare cristaline cu șipotul lor, cu murmurul lor, să șoptească — sorbiți din cristalul acestui nectar, răcoriți sufletele voastre, îmbibate de mocirlă. Nopti cu lună plină, tainici nopti, în care iubirea divină, beatitudinea pâlپae ca flacăra unui foc, pentru ca să verse văpaia amorului, sacrul amor!

Poezia, arta cea mai sublimă, în care se cântă bucurii, dureri și nefericirea lumii. Iată artistul o bucățică de lut, stoarsă până când ultima picătură de sevă se preface în aburi, și în care mai luminează reflexul unei pietre fine, cu foc și lumini nepieritoare.

Iată poezia acestei vieți, și în care un zbuciumat, un chinuit face eforturi supra omenești.

El nu trăește pentru el, ființa lui de multe ori nu-i a-

parține. Și numai ca din vis, se trezește că și el, face umbră pământului. Și pentru ce toate aceste? Pentru lume? Pentru idealul său? Nici el nu poate să spună. Atât știe că... în ființa lui, zbârnâe un nerv, dă sunete plăcute sau de durere și mașinalicește vorbește acelor ce se pierd în nesimțire, fără urmă.

Artistul în nesațiul său de frumos, nu se încălzește nici la lumină elei mai desăvârșite arte.

Il fură gândurile
 Peste toate apele
 Și se duce așa visând
 Văzând codrii înverzind
 Și poezii adunând
 Să strângi razele de lună
 Și sclipirile de stele
 Să străgi zbor de rândunele
 Și ecoul din vâlcele
 Să strângi murmur de izvoare
 Și suspine de fecioare
 Să alegi frumosu 'n viață
 Să dai sufletului speranță
 Să strângi foșnetul de frunze
 Și zâmbetul de pe buze
 Să bagi marca agitată
 Și de talazuri brăzdată.

Să strângi cânt de păsărele
 Și de fete tinerele
 Să sfidezi calvarul vieții
 Să te urci sus pe coline
 Să auzi murmur și suspine
 Și deasupra acestor rele
 Svârli giulgiul bunătății.

Iată politica mea Istrati! Este îmbalsamată în poezie. Și dacă vre-o întâmplare va face să fiu târât la bara vreunei justiții, și cercetat pentru idei politice, voi întreba dacă în politică se face artă.

Dar voi striga sus și tare că: legi universale acordă libertatea conștiinței, a învățământului, a presei și a liberei cugetări. Pe meleagurile universului, eu mă consider un descendent din autochtoni, care au pus întâile bârne, la înălțarea primelor bordee.

Voi fi considerat un intrus. Dar cine prin naștere a venit pe lume, cu o autoritate absolutistă? Istrate crezi că se poate suprima un spirit? La această întrebare, Istrate rămase nedumerit. Apoi cu un gest de provocare replică: Moș Căline, crezi că eu pot să explic ideile de care D-ta faci atâta paradă? Sunt încă tânăr! Cu cât porți jugul mai mult, cu atât mai vârtos e ceafa bătută.

Moș Căline, ai aerul că începi să te răzbuni! Ai curajul răspunderi! Observ la D-ta mult spirit de pătrundere.

Infrânează acest sentiment, chiar în momentele cele mai triste, când nici o licărire de mulțumire nu-ți mai încălzește ființa, ce-ți mai rămâne atunci? Deviația? Profanarea sublimiei pasiuni, care îți clocotește în suflet?..

— Nu Istrate, nu! Nu se poate suprima spiritul, se poate suprima hoitul, lutul, dar spiritul nu. Intocmai ca pasărea Fenix, renaște din fosile, încolțește din cenușe. O, Doamne! Numai tu ești bun! În universul tău, primești deopotrivă pe toți. Atât pe cei puțini și drepti, cât și pe cei mulți și strâmbi. Moș Căline, din cele ce rostești D-ta, dovedești că ai fost martirul, și altor cauze. Istrate te rog, nu scormonii în sufletul meu, cciace nu-ți este îngăduit. Pe cât ești de binevoitor, pe-atât ești de iscoditor. Ești întocmai ca un „Geolog“ când a descoperit ceva antic, în straturile pământului, orașe sau alte lucruri. Cu cât sapă mai adânc, cu atât dorește mai mult să descopere. (Cu firea ta, ai să te lovești de multe, ai să te sature de descoperiri, și așa visând, ai să rămâi cu dorul.

— Ciudată, prezicere! ai să-ră-mâ-i mereu me-re-u cu dor-ul, silabisea Istrate, și rămăsese stâncă de peatră, în fața lui Moș Călin. Cu încheerea acelor cuvinte urmă o tăcere. Amândoi cugetau în necunoscut. Istrate ieși mulțumit, căci readăogase minței sale, noi cunostințe. Soarele era aproape de crepuscul și-și anunța sfârșitul debutului pe ziua aceea. Se îmrejuia în giulgiul singurătății,

dând adio gliei. În noaptea aceea, Istrate găzdui pe Moș Călin, în odaia lui.

Dormiră împreună. Când aurora se învia cu ziua, Moș Călin se sculă și se îmbracă mașinalicește. Istrate zise el spărgând liniștea dimineții. Ești un suflet bun, cum nu am întâlnit niciodată.

Incheind cu aceste cuvinte Moș Călin mulțumi lui Istrate pentru ospitalitate. Ii strânse mâna cu inimă. În acel moment pe Moș Călin îl podidi plânsul. Domnul să te aibă în paza lui, Istrate. Rămâi cu bine. Când ne mai vedem Moș Căline?, îi zise Istrate, oprindu-l din pornire. Doi prieteni buni se caută, căci dorul îi împinge să se vadă. Apoi dispăru.

Sărmanul Moș Călin, inteligența lui, nu l-a ajutat să-și croiască o soartă mai bună. El este un adevărat martir, un oropsit, al acestei vieți. Istrate îi făcu un salut, de adio și-i zise: și totuși e bătrân, și nu dă înapoi!

Ești un erou Moș Căline! Iar pe fruntea ta, pălpâie gloria.

Dacă natura te-a dotat,
Să simți orizonturi largi,
Chiar de suferi nu-i păcat
Te avântă fie-ți pașii cât de vagi.

Du-te Moș Căline, eu am să păstrez memoria ta!
Amintirea ta, are să-mi rămâe ca un talisman, în
inima mea.

De-acum bătrân pribeag,
Ce împărțiai cu drag
Tot felul de ziare
Matadorilor și plebei muncitoare;
Nu vei mai fi, nici câine,
Căci nimeni nu-ți aruncă o bucățică de pâine.

SFÂRȘIT

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TIPOGRAFIA „LUPTA”

:: NICOLAE STROIILA :

STR. GENERAL BUDIS-

TEANU 8, BUCURESTI

Prețul Lei 10